

ISSN 0027-8084
УДК 808.61./.62

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

НАШ ЈЕЗИК

XLI/1–2

БЕОГРАД
2010

Digitized by Google

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

др Даринка ГОРТАН-ПРЕМК,
др Драгана МРШЕВИЋ-РАДОВИЋ, др Мирослав НИКОЛИЋ, др Асим ПЕЦО,
др Љубомир ПОПОВИЋ, др Милица РАДОВИЋ-ТЕШИЋ, др Стана РИСТИЋ,
др Живојин СТАНОЈЧИЋ, др Срето ТАНАСИЋ,
др Драго ЋУПИЋ

Секретар:
мр Марина Спасојевић

Уредник:
др СРЕТО ТАНАСИЋ

Рецензенти:
др Мирослав Николић, др Живојин Станојчић,
др Срето Танасић

Према мишљењу Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије
бр. 413-00-1715/2001-01 ова публикација је од посебног интереса за науку.

НАШ ЈЕЗИК, часопис за српски књижевни језик, покренуло је 1932. године Лингвистичко друштво у Београду, на челу са Александром Белићем, који је уредио седам књига предатне серије, као и девет књига и први двоброј десете књиге у новој, послератној серији часописа. Од књ. X/3–4 до XXI/1–2 уредник часописа био је Михаило Стевановић, а у периоду од 1975. до 1996. г. (књ. XXI/3–XXX) Митар Пешикан. Часопис је од XXXI до XXXVI књ. уређивао Мирослав Николић. – *Наш језик* излази у четири годишње свеске, које чине једну књигу. Издаје га и прима рукописе Институт за српски језик САНУ, Ђуре Јакшића 9. Рукописи се не враћају. Претплату у износу од 300 динара за књигу уплатити на жиро рачун Института бр. 40806–603–4–864.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

81

НАШ језик / уредник Срето Танасић. – Год. 1, бр. 1 (1932/1933) – год. 8, бр. 1 (1941); Н. С. Књ. 1 (1949/1950) –. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 1932/1933 – (Београд : Чигоја штампа). – 22 cm

Тромесечно

ISSN 0027–8084 = Наш језик

COBISS.SR-ID 615951

НАШ ЈЕЗИК

Књига XLI

Св. 1–2 (2010)

САДРЖАЈ

Ч л а н ц и

О неким, досада неразматраним, информативним критеријумима од којих зависи коришћење/некоришћење предлога <i>од</i> (МИЛКА ИВИЋ).....	3
О исказним могућностима српског израза <i>бол болује у</i> XX веку (МИЛКА ИВИЋ).....	7
Геминација у српском језику (МИЛАН ШИПКА).....	9
О морфолошким и синтаксичко-семантичким особеностима пар(ов)а глагола <i>(-)жив(ј)ећи</i> : <i>(-)живићи</i> (МАРИНА СПАСОЈЕВИЋ).....	23
О наративној форми оговарања (БОЈАНА МИЛОСАВЉЕВИЋ).....	37

П р и к а з и

Милорад Радовановић, <i>Увод у фази лингвистичку</i> , Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2009, 162 стр. (МАРИНА НИКОЛИЋ)	47
Рада Стијовић, <i>Српски језик (норма и пракса)</i> , Београд: Чигоја штампа, 2009, 202 стр. (МИЛИЦА МАРЈАНОВИЋ)	51
Рајна Драгићевић, <i>Вербалне асоцијације кроз српски језик и културу</i> , Библиотека Књижевност и језик, књ. 33, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије, 2010, 248 стр. (ДАНИЈЕЛА СТАНИЋ).....	55
Наташа Вуловић, <i>Лексика у његовимјацима Лазе К. Лазаревића</i> , Монографије 8, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2010, 266 стр. (ДРАГАНА НАСТАНОВИЋ)	61
Владан Јовановић, <i>Деминутивне и ауџментативне именице у српском језику</i> , Монографије 9, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2010, 178 стр. (МАРИНА СПАСОЈЕВИЋ).....	65

Марина Николић, <i>Теорија језичке културе</i> , Монографије 11, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2010, 223 стр. (БОЈАНА МОЈСИЛОВИЋ)	69
Српски језик, књижевност, уметност. Зборник радова са научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу 31. октобра и 1. новембра 2008. год., Књига I, <i>Српски језик у ујојуреби</i> , Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет 2009, 477 стр. (НАТАША МИЛАНОВ).....	73
 Прилог	
Место енклитике у реченици	77
 In memoriam	
Др Драго Ћупић (19. март 1932 – 18. јун 2010) (СРЕТО ТАНАСИЋ).....	81

Наташа Вуловић, *Лексика у њијовейќама Лазе К. Лазаревића*,
Монографије 8, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2010, 266 стр.

У домаћој науци су од великог значаја монографије о језику знаменитих писаца који су својим радом утицали на развој нашег књижевног језика. У том смислу имамо част да представимо једно такво дело. У едицији Монографије у овој години објављена је студија Наташе Вуловић *Лексика у њијовейќама Лазе К. Лазаревића*, која представља делимично измењену верзију њеног магистарског рада.

Студија има 266 страна, подељених у два дела. Први део се бави дескриптивном анализом и класификацијом лексике Лазаревићевог књижевног опуса, а други део садржи речник као прилог том истраживању.

У уводном делу (9–14) ауторка се осврће на језичке и културне прилике периода у којем писац живи и ствара, представља његов опус и особености језика које уноси у лексику и фразеологију својих приповедака. Она истиче да је циљ њеног рада анализа и класификација карактеристичне и маркиране лексике приповедака Лазе Лазаревића, указивање на неке фонетско-морфолошке карактеристике лексике, као и лексикографска обрада необичних, мање познатих и карактеристичних речи, значења и израза по принципима израде описних речника.

Први део студије (15–54) тиче се раслојавања, класификације и анализе маркиране лексике пишевог књижевног стваралаштва. Наташа Вуловић врло прецизно и аналитички приступа презентовању његовог лексичког инвентара.

Она разврстава богат лексички фонд према лексичким слојевима, оформљеним према различитим критеријумима. Пре свега, истиче се критеријум експресивности, тј. издвајају се речи субјективне оцене – велики број деминутива и хипокористика *вейрић*, *ћласић*, *дејенце*, *кајућинић*, *мрвица*, *браћина*, *сеиша*, *Сћана*, *Сћево* итд., и знатно мање аугментатива и пејоратива типа *кљусина*, *механчина*, *дркела*, *намиђуша*, *сћаркеља* и сл. У оквиру друштвено-историјски раслојене лексике издвајају се два нивоа: временски и територијални. По временској раслојености, односно застарелости са становишта савременог српског језика имамо архаизме *дејеша*, *ћемане*, *шамуја* итд., историзме *кмећ*, *ћракћиканћ*, *сћихилук* и сл., старокњижевне речи *блађослов*, *дажд*, *часловац* и многе друге примере. По територијалној одређености издваја се покрајинска лексика *дркела*, *манов*, *шишав* итд. и дијалекатски обележена лексика *дркћинаћ*, *јевћика*, *најошљейику* уз многе друге примере анализиране у овој студији. На исти начин ауторка се бави функционалним раслојавањем лексике издвајајући цивилизацијску лексику, тј. интернационализме типа *ајсолућан*,

кокеџан, хедонизам и сл., те термилошкоу лексикую *мензура, сийљив, ѿенор, уверџира* итд., као и административно-правну и друштвено-политичку лексикую, затим војну, црквену и тематске групе речи.

Имајући у виду да су српски писци друге половине 19. века дали велики допринос стварању српског књижевног језика на народној основици, не изненађује ни чињеница што су имали удела у уношењу нове лексике за непознате појмове у лексички фонд српског језика. У ту сврху ауторка подробно анализира и велики слој позајмљеница који се уочава у Лазаревићевим приповеткама. Превагу над бројним туђицама (латинизмима, галицизмима, грцизмима, германизмима, италијанизмима, мађаризмима, русизмима и англицизмима) носе турцизми, што је последица историјских, друштвених и политичких околности и прилика.

Анализирајући лексикую појединачно по приповеткама Н. Вуловић долази до закључка да је употреба речи и основа страног порекла у вези са тематиком приповедака. Па тако, приповетке чија се радња одвија у сеоском амбијенту садрже одомаћене турцизме, док се у приповеткама чији су актери образовани и припадају грађанском слоју у великом броју налазе речи из латинског, грчког, немачког, италијанског и других језика.

Врло сажето и прегледно ауторка на неколико страна износи поједине фонетско-морфолошке карактеристике пишчеве лексике, а неке од њих су: непознавање фонеме *ф* и њена алтернација са *в* типа *кафа/кава, кофа/кова*, затим фонема *л* на крају речи *ѿоѿал, чавал*, и посебно су занимљиви морфолошки ликови двосложних хипокористика мушког рода типа *Перо, Сѿоле*, који се у једном броју примера деклинирају по I именичкој врсти, а у другом броју по III врсти.

Други део студије (55–256) садржи речник, тј. лексикографско-семантички обрађену лексикую Лазаревићевих приповедака. Речник оваквог типа спада у тзв. специјалне врсте речника. У њега је ушла разноврсна карактеристична и маркирана лексика по разним основама са становишта савременог српског језика.

Одреднице су успостављане по методама примењеним у *Речнику срѿскохрватског књижевног и народног језика* САНУ (РСАНУ). Акценат је бележен само у случајевима где је од диференцијалног значаја. Граматичка обрада речи давана је по моделу рада у РСАНУ, с тим што регуларни, системски облици генитива именица нису давани. Етимологија речи наведена је код позајмљеница. Дефиниције су описне и синонимске, које илуструју по три-четири адекватна примера. Иза примера у облој загради налази се скраћеница за одређену приповетку у којој је пример и број странице.

Оно што речник посебно издваја јесу ауторкине оригиналне дефиниције, а где је било потребно, стоје и додатни коментари, објашњења и поређења са описним речницима српског језика – са РСАНУ и *Речником срѿскохрватског књижевног језика* Матице српске (РМС). Речник садржи и одређени број лексема које су ексерпцијом Лазаревићевог опуса пропуштене у РСАНУ и РМС, те ауторка врло прецизно одређује поједина значења и указује на њихову специфичност: *анасана* „до врага, до ђавола, бестрага“, *вас* „сав, цео, читав“, *срѿада* „простирка или прекривач од грубог ткања са петљама (обично у виду различитих шара)“, *ѿерима* „особа која представља терет, напаст, која је досадна, захтевна“ и сл.

Монографија Наташе Вуловић у лексиколошко-лексикографском смислу доприноси презентовању карактеристичне, специфичне, маркиране лексике и језичког израза великог српског реалисте Лазе Лазаревића. Његов језички израз (писао је језиком свог краја и сврстава се међу творце тзв. београдског стила) послужио је, као што смо уочили, као грађа при изради бројних граматика, а његова лексика је ексцерпирана за израду РСАНУ. Тиме је ауторка дала слику лексичког инвентара на примерима једног од најрепрезентативнијих писаца друге половине 19. века, али и место тих лексема у савременом лексичком фонду српског језика. Студија је писана концизно, јасно и прегледно и представља значајно полазиште у анализи лексичког аспекта језика писаца. Сматрамо да ће ова књига бити веома значајна у научном свету, како домаћем, тако и иностраном, и да ће наићи на велики број читалаца, пошто својом занимљивом тематиком превазилази оквире класичног научног дела.

Драђана Насићановић